E. M. proti Norsku, rozsudek ze dne 20. 1. 2022 – Odnětí dítěte z péče rodičů

Stěžovatel: E. M.

Žalovaný stát: Norsko

Číslo stížnosti: 53471/17

Datum: 20.01.2022

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: nejlepší zájem dítěte, odebrání dítěte z péče rodičů, rodičovská odpovědnost, svěření dítěte do péče/výchova

Český právní řád: § 865–875 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 3/2022
E. M. proti Norsku, rozsudek ze dne 20. 1. 2022

Autorský komentář:

Pouze autorský komentář. Překlad textu rozsudku je zveřejněn v Databázi vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

Rozsudek ze dne 20. 1. 2022 ve věci E. M. a ostatní proti Norsku, č. 53471/17, je jedním z řady rozhodnutí o stížnostech směřujících proti postupům norských úřadů (specificky Barnevernet), při nichž dochází k odnětí dětí z péče rodičů. Osud rozhodnutím dotčených dětí byl v České republice podrobně mediálně mapován, a to i díky zásadní aktivitě první stěžovatelky v této oblasti. Zveřejňování citlivých informací o dětech, které byly v silně zranitelném postavení, vedlo okresní soud (tingrett) k zbavení rodičovské odpovědnosti matky – první stěžovatelky. Argumentoval přitom tím, že matka medializovala informace, které získala prostřednictvím své rodičovské zodpovědnosti, způsobem, který u stěžovatele B. (který byl v té době pacientem Psychiatrické ambulance pro děti a mládež) vyvolal problémy a obavy. Proti legitimitě i nezbytnosti takového postupu soudu v demokratické společnosti neměl Soud žádných námitek, a nedovodil tak porušení článku 8 Úmluvy, přičemž poukázal na zjevné odlišnosti dané věci oproti věci Strand Lobben (rozsudek velkého senátu ze dne 10. 9. 2019, Strand Lobben a ostatní proti Norsku, č. 37283/13), kde ze zásad tam vyjádřených primárně vycházel.

Je třeba připomenout, že stejný postup, jaký zvolily norské soudy v případě nežádoucí medializace života dětí ze strany jejich rodičů, jsou v zásadě povinny zvolit i české soudy. Nejvyšší soud České republiky již v roce 2012 publikoval ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek rozsudek ve věci sp. zn. 30 Cdo 3770/2011, kde vyslovil, že aktivní účast nositele rodičovské zodpovědnosti na nežádoucí medializaci dítěte se primárně promítá v oblasti výkonu rodičovské zodpovědnosti, nikoliv do úvah o vyloučení protiprávnosti zásahu způsobeného médii. Ochrana osobnostních práv dítěte vyžaduje, aby bylo chráněno proti všem zásahům, bez ohledu na to, odkud přicházejí. V poměrech tehdy platného zákona o rodině Nejvyšší soud vyložil, že informační sebeurčení dítěte je do určité míry modifikováno vůlí nositelů rodičovské zodpovědnosti. Ti, jak plyne z ustanovení § 31 odst. 2 zákona o rodině, by měli dbát, aby se veřejnost nedozvídala informace ze soukromého života dítěte, které mohou být vnímány jako pro dítě ponižující, zesměšňující či jinak způsobilé narušit jeho řádný (rozuměno zejména psychický) vývoj. I před přijetím nového občanského zákoníku platilo, že rodiče vykonávají rodičovskou zodpovědnost s ohledem na (nejlepší) zájem dítěte.

Důvody, které vedly norské soudy k zbavení rodičovské odpovědnosti matky, se pak musely negativně promítnout i do jejího práva zastupovat nezletilé stěžovatele u ESLP. Soud v této souvislosti zopakoval svou stávající judikaturu v tom smyslu, že nezletilí se v zásadě mohou obrátit na Soud, zejména pokud jsou zastoupeni rodičem, který je v konfliktu s úřady a kritizuje jejich rozhodnutí a jednání jako neslučitelné s právy zaručenými Úmluvou. V takových případech poskytuje rodičovská odpovědnost oprávnění rodiče obrátit se na soud i jménem dítěte, aby byly chráněny zájmy dítěte (rozsudek ze dne 27. 7. 2006, Iosub Caras proti Rumunsku, č. 7198/04, bod 21). I pokud k Soudu podá návrh rodič jménem svého dítěte, může nastat situace, že Soud identifikuje protichůdné zájmy mezi rodičem a dítětem (viz výše citovaný Strand Lobben, bod 158). Na rozdíl od jiných nedávných případů týkajících se Norska, ve kterých nebyl shledán žádný střet zájmů (viz např. rozsudek ze dne 10. 3. 2020, Pedersen a ostatní proti Norsku, č. 39710/15, bod 45), měl Soud za to, že v dané věci takový konflikt může zjevně nastat, když došlo k závažnému zanedbání rodičovské odpovědnosti matkou, která nedokázala ochránit děti před zneužíváním v původním prostředí.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)